

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
NILO JÄÄSKINEN
prezentate la 14 aprilie 2015¹

Cauza C-207/14

**Hotel Sava Rogaška, gostinstvo, turizem in storitve, d.o.o.
împotriva
Republika Slovenija**

[cerere de decizie preliminară formulată de Vrhovno sodišče (Slovenia)]

„Apropierea legislațiilor — Directiva 2009/54/CE — Articolul 8 alineatul (2) — Anexa I — Noțiunea
«ape minerale naturale de la una și aceeași sursă» — Criterii de interpretare”

I – Introducere

1. În cursul secolului al XIX-lea, consumul de ape termale la sursă a devenit cunoscut, acesta fiind urmat, în urma dezvoltării sociale și culturale, de comercializarea sub formă îmbuteliată. În anul 1870, prima reclamă pentru sursa de apă minerală naturală Perrier se referea la conceptul „prințesa apelor de masă”. În dreptul Uniunii, încadrarea juridică a apelor minerale naturale ține de obiectivul privind stabilirea și asigurarea liberei circulații a mărfurilor, punând totodată un accent special pe protecția consumatorilor.

2. În acest context, prezenta cerere de decizie preliminară privește interpretarea noțiunii „ape minerale naturale de la una și aceeași sursă” în sensul articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54/CE², care, procedând totodată la codificarea Directivei 80/777/CEE³, prima directivă care a reglementat problematica pieței apelor minerale îmbuteliate în dreptul Uniunii, a înlocuit-o pe aceasta din urmă. În special, potrivit articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54, se interzice comercializarea apelor de la una și aceeași sursă sub mai multe denumiri comerciale.

3. Litigiul principal are loc, așadar, între întreprinderea Hotel Sava Rogaška, gostinstvo, turizem in storitve, d.o.o. (denumită în continuare „HSR”), pe de o parte, și Republika Slovenija (Republica Slovenia), reprezentată de Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (Ministerul Agriculturii și Mediului, denumit în continuare „ministerul”), pe de altă parte, cu privire la refuzul acestuia din urmă de a atribui denumirea „apă minerală naturală” în beneficiul HSR. Astfel cum reiese din dosar, refuzul în discuție în litigiul principal este întemeiat pe faptul că aceeași pânză freatică subterană deservește două puncte de urgență, inclusiv cel pentru care s-a acordat HSR o concesiune de exploatare. Or, apa captată din cel de al doilea punct de urgență a fost recunoscută deja în Slovenia sub o denumire specială sub care aceasta este comercializată în mod legal ca atare.

1 — Limba originală: franceza.

2 — Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2009 privind exploatarea și comercializarea apelor minerale naturale (JO L 164, p. 45).

3 — Directiva Consiliului din 15 iulie 1980 de apropiere a legislațiilor statelor membre privind exploatarea și comercializarea apelor minerale naturale (JO L 229, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 5, p. 117).

4. Ancorată în noțiuni relativ tehnice și care prezintă o dificultate interpretativă întemeiată pe demarcația dintre criteriile referitoare la proprietățile obiective ale apei minerale, pe de o parte, și cele referitoare la structura hidrogeologică a emergenței sale, pe de altă parte, această cauză constituie pentru Curte o oportunitate de a se pronunța pentru prima dată cu privire la interpretarea Directivei 2009/54, în scopul de a clarifica obiectivele și valorile care au stat la baza adoptării acesteia.

II – Cadrul juridic

A – Dreptul Uniunii

5. Potrivit considerentelor (5) și (9) ale Directivei 2009/54:

„(5) Scopurile de bază ale oricăror reglementări privind apele minerale naturale ar fi protejarea sănătății consumatorilor, prevenirea inducerii în eroare a consumatorilor și asigurarea unei comercializări corecte.

[...]

(9) Includerea declarării compoziției analitice a apei minerale naturale ar trebui să fie obligatorie în scopul asigurării informării consumatorilor.”

6. Articolul 1 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Prezenta directivă se referă la apele extrase de pe teritoriul unui stat membru și recunoscute de autoritatea competentă a statului membru respectiv ca ape minerale naturale care respectă prevederile anexei I, partea I.”

7. Articolul 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54 prevede:

„Se interzice comercializarea apelor minerale naturale de la una și aceeași sursă sub mai multe denumiri comerciale.”

8. Anexa I la Directiva 2009/54 conține în partea I, intitulată „Definiție”, următoarele puncte:

„1. «Apa minerală naturală» este apa pură din punct de vedere microbiologic, în sensul articolului 5, care își are originea într-o pânză freatică sau într-un zăcământ acvifer subteran și care provine dintr-o sursă exploatată prin una sau mai multe emergențe naturale sau fora[t]e.

Apa minerală naturală poate fi distinsă clar de apa de băut obișnuită prin următoarele:

(a) prin natura sa, caracterizată prin componenții săi minerali, oligoelemente sau alți constituenți și, după caz, prin anumite efecte;

(b) prin puritatea sa originară,

ambele caracteristici fiind menținute intacte datorită originii subterane a apei de acest tip, [...]

[...]

3. Compoziția, temperatura și alte caracteristici esențiale ale apei minerale naturale rămân stabile în limitele fluctuațiilor naturale; ele nu sunt afectate, în special, de posibilele variații ale debitului.

[...]”

9. Directiva 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei⁴ definește un cadru pentru gestionarea și protecția comună a apelor întemeiat nu pe frontiere sau politici naționale, ci pe formațiuni hidrologice, cu alte cuvinte pe bazinul hidrografic, în perspectiva dezvoltării durabile. Pe plan terminologic, aceasta stabilește, la articolul 2, o structură complexă de definiții cu un nivel tehnic ridicat, precum cele privind un acvifer sau un corp de apă subterană.

B – Dreptul național

10. Directiva 80/777, înlocuită prin Directiva 2009/54, a fost transpusă în dreptul sloven în special prin Regulamentul privind apele minerale naturale, apele de izvor și apele de masă⁵. Articolul 4 alineatul (1) din acest regulament prevede că apa minerală naturală este apa care, pe lângă anumite cerințe microbiologice, îndeplinește printre altele condiția de a-și avea originea într-o pânză freatică sau într-un zăcământ subteran, protejat împotriva oricărei posibile forme de contaminare și care provine dintr-o sursă exploatată prin una sau mai multe emergente naturale sau forate. Articolul 12 alineatul (4) din regulament prevede că apa minerală naturală care provine din aceeași sursă poate fi introdusă pe piață sub o singură marcă.

III – Situația de fapt din litigiul principal, întrebările preliminare și procedura în fața Curții

11. Reiese din dosar că, la 18 iulie 2011, HSR a depus la minister o cerere prin care solicita recunoașterea în Slovenia a denumirii comerciale „ROI Roitschocrene” pentru apa minerală naturală care provine din punctul de emergență denumit „RgS-2/88”.

12. Prin decizia din 26 februarie 2012, ministerul a respins această cerere pentru motivul că apele minerale naturale de la una și aceeași sursă nu pot să fie comercializate, în temeiul articolului 12 alineatul (4) din regulament și al articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54, decât sub o singură denumire comercială și că o apă minerală naturală care provine din același acvifer ca apa în discuție, dar din alt punct de emergență (denumit „V-3/66-70”), a fost recunoscută deja ca apă minerală naturală sub denumirea comercială „Donat Mg” prin decizia din 3 iulie 2001 și a fost comercializată ca atare.

13. HSR a formulat o acțiune în anularea acestei decizii la Upravno sodišče (Tribunalul Administrativ), susținând, pe de o parte, că punctul de emergență „RgS-2/88” nu produce aceeași apă ca punctul de emergență „V-3/66-70” și, pe de altă parte, că trebuie să se distingă între noțiunile „sursă” și „acvifer”. Întrucât această acțiune a fost respinsă, HSR a formulat recurs la instanța de trimitere, subliniind în special că Tribunalul Administrativ a interpretat în mod eronat noțiunea „sursă” care figurează la articolul 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54.

4 — JO L 327, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 06, p. 193, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 (JO L 140, p. 114, denumită în continuare „DCA”). Trebuie precizat că această directivă a fost completată prin Directiva 2006/118/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind protecția apelor subterane împotriva poluării și a deteriorării (JO L 372, p. 19, Ediție specială, 15/vol. 18, p. 209).

5 — Pravilnik o naravni mineralni vodi, izvirski vodi in namizni vodi (Uradni list RS, nr. 50/04 din 6.5.2004), astfel cum a fost modificat prin Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o naravni mineralni vodi, izvirski vodi in namizni vodi (Uradni list RS, nr. 75/05 din 9.8.2005, denumit în continuare „regulamentul”).

14. În decizia de trimitere, Vrhovno sodišče (Curtea Supremă) precizează că punctele de urgență „V-3/66-70” și „RgS-2/88” împart aceeași pânză freatică sau același zăcămint subteran⁶. În plus, aceasta remarcă faptul că apa minerală naturală Donat Mg este înscrisă în registrul apelor minerale naturale recunoscute în Slovenia, precum și pe lista apelor minerale naturale recunoscute de statele membre⁷, sursa indicată fiind sursa Donat⁸.

15. Instanța de trimitere ridică problema interpretării care trebuie dată expresiei „ape minerale naturale de la una și aceeași sursă” în sensul articolului 8 din Directiva 2009/54. Aceasta remarcă faptul că termenul „sursă”, utilizat în mai multe rânduri în directiva menționată, nu este definit în aceasta. Având în vedere divergențele lingvistice ale definiției „apă minerală naturală” care figurează la punctul 1 din capitolul I din anexa I la aceeași directivă, ar fi posibile mai multe interpretări ale acestei expresii. În aceste condiții, Vrhovno sodišče a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 8 alineatul (2) din Directiva [2009/54] trebuie interpretat în sensul că prin «ape minerale naturale de la una și aceeași sursă»:

- a) se înțelege apa care provine din unul și același punct de urgență, dar nu și apa care este captată din puncte de urgență diferite, chiar dacă este vorba despre o apă a cărei sursă se află în cadrul aceluiași acvifer, din același corp de apă subterană, în sensul definițiilor noțiunilor «acvifer» și «corp de apă subterană» prevăzute de [DCA];
- b) se înțelege apa care provine din unul și același punct de urgență, dar nu și apa care este captată din puncte de urgență diferite, chiar dacă este vorba despre o apă a cărei sursă se află în cadrul aceluiași acvifer, din același corp de apă subterană, în sensul definițiilor noțiunilor «acvifer» și «corp de apă subterană» prevăzute de [DCA], înțelegându-se că, în cadrul acestei definiții, trebuie să se ia în considerare împrejurări precum distanța dintre punctele de urgență, adâncimea acestora, calitatea specifică a apei care provine din unicul punct de urgență (de exemplu compoziția chimică și microbiologică), legătura hidrolică dintre punctele de urgență, deschiderea sau închiderea acviferului?
- c) se înțelege toată apa a cărei sursă se află în același acvifer, din același corp de apă subterană, în sensul definițiilor noțiunilor «acvifer» și «corp de apă subterană» prevăzute de [DCA], independent de faptul că ajunge la suprafață prin mai multe puncte de urgență?
- d) se înțelege toată apa a cărei sursă se află în același acvifer, din același corp de apă subterană, în sensul definițiilor noțiunilor «acvifer» și «corp de apă subterană» prevăzute de [DCA], independent de faptul că ajunge la suprafață prin mai multe puncte de urgență, înțelegându-se că, în cadrul acestei definiții, trebuie să se ia în considerare împrejurări precum distanța dintre punctele de urgență, adâncimea acestora, calitatea specifică a apei care provine din unicul punct de urgență (de exemplu compoziția chimică și microbiologică), legătura hidrolică dintre punctele de urgență, deschiderea sau închiderea acviferului?

6 — Astfel cum reiese din observațiile HSR, aceasta captează din punctul de urgență „RgS-2/88” o apă minerală naturală începând de la o adâncime de 274 de metri. Societatea Droga Kolinska d.d. (denumită în continuare „Droga Kolinska”) captează apa minerală din punctul de urgență „Donat Mg V-3/66-70” la o adâncime de 606 metri. Punctele de urgență se află la o distanță mai mare de 5 kilometri.

7 — A se vedea JO 2013, C 95, p. 38.

8 — Reiese din dosar că, prin decizia din 3 iulie 2001, ministerul a recunoscut apa captată din punctele de urgență „RgS-2/88” și „V-3/66-70” ca apă minerală naturală sub denumirea comercială „Donat Mg”, deși societatea beneficiară a acestei decizii, Droga Kolinska, nu are niciun drept de concesiune pentru utilizarea apei captate din punctul de urgență „RgS-2/88”, această concesiune aparținând HSR în temeiul unei decizii din 14 februarie 2008. Prin urmare, Droga Kolinska nu poate comercializa apa respectivă sub denumirea comercială Donat Mg.

2) În cazul în care nu este posibil să se răspundă afirmativ la niciuna dintre soluțiile propuse la prima întrebare, interpretarea noțiunii «ape minerale naturale de la una și aceeași sursă» trebuie să se bazeze pe împrejurări precum distanța dintre punctele de urgență, adâncimea acestora, calitatea specifică a apei care provine din unicul punct de urgență (de exemplu compoziția chimică și microbiologică), legătura hidraulică dintre punctele de urgență, deschiderea sau închiderea acviferului?”

16. Cererea de decizie preliminară a fost înregistrată la Curte la 25 aprilie 2014. HSR, guvernele sloven, ceh și elen, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise. HSR, guvernele sloven și elen, precum și Comisia au participat la ședința care a avut loc la 4 martie 2015.

IV – Analiză

A – Cu privire la examinarea întrebărilor preliminare

17. Prin intermediul întrebărilor formulate, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la interpretarea interdicției enunțate la articolul 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54 de comercializare sub mai multe denumiri comerciale a „apelor minerale naturale de la una și aceeași sursă”. Deși întrebările sunt prezentate de instanța de trimitere sub forma unei variațiuni de ipoteze interpretative diverse, trebuie subliniat că acestea se concentrează toate pe una și aceeași noțiune. De asemenea, în pofida structurii lor, propunem, la fel ca toate părțile care au depus observații scrise în prezenta cauză, ca aceste întrebări să fie examinate împreună.

B – Cu privire la reglementarea apei minerale naturale în dreptul Uniunii

18. Reiese din dosar că principala dificultate cu care se confruntă instanța de trimitere ține de faptul că Directiva 2009/54 nu prevede o definiție a noțiunii „sursă” și că, prin urmare, această noțiune ar putea genera mai multe interpretări. Dacă obiectivul esențial este de a preveni inducerea în eroare a consumatorului, noțiunea „aceeași sursă” ar trebui să se limiteze la noțiunea „același punct de urgență”. În acest caz, doar apa captată din același punct de urgență și având aceeași compoziție chimică și microbiologică ar privi acest termen. În cazul în care, în schimb, s-ar reține o interpretare largă, ar trebui să se considere că noțiunea „aceeași sursă” acoperă apa captată din mai multe puncte de urgență, având în același timp un acvifer comun în sensul DCA⁹.

19. În această privință, este util să se delimiteze, mai întâi, domeniul de aplicare al interpretării în discuție.

20. Trebuie amintit că realizarea armonizării în domeniul comercializării apei îmbuteliate a reprezentat un proces deosebit de lung și de complex în cadrul pieței interne. Principala opoziție între statele membre se concentra în jurul unei divergențe cu privire la însuși conceptul de apă minerală naturală¹⁰. În consecință, deși problema apropierei dispozițiilor legislative în domeniul produselor

9 — Potrivit articolului 2 punctul 11 din DCA, acviferul este definit ca „unul sau mai multe straturi subterane de rocă sau alte tipuri de straturi geologice cu o porozitate și o permeabilitate suficiente pentru a permite fie trecerea unui curent semnificativ de apă subterană, fie captarea de cantități importante de apă subterană”. Potrivit articolului 2 punctul 12 din DCA, noțiunea „corp de apă subterană” înseamnă „un volum distinct de apă subterană din interiorul unuia sau mai multor acvifere”.

10 — Era vorba, așadar, despre un model „latin”, în care intervenția statului în privința clasificării se întemeiază pe o expertiză științifică și în care introducerea pe piață a produselor necesită o autorizare prealabilă. Potrivit modelului german, întreprinderile acționează prin intermediul unor acorduri sectoriale doar pe baza compoziției chimice a produsului (grad de mineralizare). Potrivit modelului britanic, în schimb, revine în esență consumatorului sarcina de a face cea mai bună alegere dintre produse foarte diverse introduse pe piață. În această privință, a se vedea Marty, N., „La construction d’un marché européen des eaux embouteillées: enjeux, acteurs et déroulement des négociations de la directive 80/777 sur les eaux minérales (années 1950-années 1980)”, *Revue d’histoire de l’intégration européenne*, vol. 19, 2013, nr. 2, p. 227-242.

alimentare și al băuturilor a fost ridicată de la sfârșitul anilor '50, directiva care urmărea să armonizeze exploatarea și comercializarea apelor minerale a fost adoptată abia în anul 1980¹¹. Pe plan internațional, aceeași dispută s-a materializat în dezbaterile care a însoțit adoptarea Codex alimentarius¹².

21. Directiva 80/777 privea exploatarea și comercializarea produselor destinate alimentației umane, insistând în special asupra necesității de a le proteja împotriva riscurilor de poluare, din moment ce era în discuție sănătatea publică. Pe de altă parte, aceasta garanta drepturile consumatorului, asigurându-l, grație îmbutelierii la sursă și unui dispozitiv de închidere adecvat, că lichidul își păstra caracteristicile care au justificat recunoașterea sa ca apă minerală¹³. Ca succesoare a Directivei 80/777, Directiva 2009/54 reia, așadar, în linii mari, aceleași orientări.

22. Adoptată în temeiul articolului 95 CE (articolul 114 TFUE), Directiva 2009/54 se înscrie în cadrul apropierei legislațiilor având ca obiect realizarea și funcționarea pieței interne în domeniul produselor alimentare¹⁴. Un element esențial pentru interpretarea sa trebuie căutat în considerentul (5) al acesteia, potrivit căruia scopurile de bază ale oricăror reglementări privind apele minerale naturale ar fi protejarea sănătății consumatorilor, prevenirea inducerii în eroare a acestora și asigurarea unei comercializări corecte. Astfel, după cum subliniază guvernul elen, acest considerent a fost adăugat la *ratio legis* a Directivei 2009/54 în contextul reformării Directivei 80/777.

23. Desigur, este adevărat că problematica apei potabile și a apei îmbuteliate în special este caracterizată printr-o reglementare transversală. Aceasta este reglementată prin mai multe acte, printre care figurează în special Directiva privind calitatea apei destinate consumului uman¹⁵, Directiva de stabilire a constituenților apelor minerale naturale care pot prezenta un risc pentru sănătatea publică¹⁶ și Directiva de introducere a conceptului de ape medicamentoase¹⁷. În ceea ce privește în special normele de etichetare, Directiva 2009/54 cuprinde completări și derogări în raport cu normele generale ale reglementării referitoare la etichetarea produselor alimentare¹⁸.

24. Cu toate acestea, având în vedere divergențele dintre obiectivele și obiectele reglementate, lipsa unei definiții legale a termenului „sursă” în Directiva 2009/54 ne pare a nu implica totuși recurgerea încrucișată la definițiile care figurează în DCA. O astfel de alegere ar putea constitui chiar o eroare juridică.

11 — Pentru o descriere istorică detaliată, a se vedea Marty, N., *op.cit.*

12 — Doussin, J.-P., „Les eaux minérales dans le Codex alimentarius – Un choc des cultures”, *Annales des Mines*, mai 1998, p. 30. Comisia Codex alimentarius, creată în anul 1963 de Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (FAO) și de Organizația Mondială a Sănătății (OMS), stabilește norme alimentare, linii directoare și coduri de uzanțe internaționale și armonizate privind protejarea sănătății consumatorilor și asigurarea practicilor loiale în ceea ce privește comerțul de produse alimentare. A se vedea la adresa de internet <http://www.codexalimentarius.org/codex-home/fr/>.

13 — Directiva 80/777 a fost adoptată tocmai pentru a se elimina obstacolele în calea comercializării acestor băuturi și pentru a se facilita funcționarea pieței comune. A se vedea Concluziile avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer prezentate în cauza Comisia/Germania (C-463/01, EU:C:2004:290, punctul 56).

14 — Trebuie să se observe că, potrivit articolului 1 din Regulamentul nr. 1924/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 decembrie 2006 privind mențiunile nutriționale și de sănătate înscrise pe produsele alimentare, acest regulament se aplică fără a aduce atingere dispozițiilor care rezultă din Directiva 80/777. Coroborarea acestor două acte constituie una dintre problemele juridice ridicate în cadrul cauzei Neptune Distribution (C-157/14), pendinte în fața Curții.

15 — Directiva 80/778/CEE a Consiliului din 15 iulie 1980 privind calitatea apei destinate consumului uman (JO L 229, p. 11), care a fost abrogată și înlocuită prin Directiva 98/83/CE a Consiliului din 3 noiembrie 1998 privind calitatea apei destinate consumului uman (JO L 330, p. 32, Ediție specială, 15/vol. 04, p. 255), cu modificările ulterioare.

16 — Directiva 2003/40/CE a Comisiei din 16 mai 2003 de stabilire a listei, limitelor de concentrație și cerințelor de etichetare pentru constituenții apelor minerale naturale, precum și a condițiilor de utilizare a aerului îmbogățit cu ozon pentru apele minerale naturale și apele de izvor (JO L 126, p. 34, Ediție specială, 13/vol. 39, p. 175).

17 — Directiva 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO L 311, p. 67, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 3).

18 — Directiva 2000/13/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 martie 2000 privind apropierea legislațiilor statelor membre referitoare la etichetarea și prezentarea produselor alimentare, precum și la publicitatea acestora (JO L 109, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 6, p. 9). A se vedea considerentul (8) al Directivei 2009/54.

25. Astfel, după cum a subliniat deja Curtea, DCA este o directivă-cadru adoptată în temeiul articolului 175 alineatul (1) CE (devenit articolul 192 TFUE). Aceasta stabilește principiile comune și un cadru global de acțiune pentru protecția apelor și asigură coordonarea, integrarea, precum și, pe termen mai lung, dezvoltarea principiilor generale și a structurilor care permit protecția și utilizarea viabilă din punct de vedere ecologic a apei în Uniunea Europeană¹⁹. DCA nu urmărește totuși o armonizare totală a reglementării statelor membre în domeniul apelor²⁰. Din considerentul (19) al directivei menționate reiese că aceasta urmărește să asigure menținerea și îmbunătățirea mediului acvatic al Uniunii. Acest obiectiv de natură ecologică este în principal legat de calitatea apelor respective²¹.

26. Desigur, nu se poate exclude că termenii care provin din mai multe directive definesc, în realitate, același fenomen natural, în sensul că un acvifer, o pânză freatică sau un zăcământ subteran urmăresc toate să descrie o formă de acumulare subterană de apă. În consecință, caracterul imprecis al raportului dintre noțiunile amintite pledează împotriva unei trimiteri directe la noțiunile tehnice din DCA în cadrul interpretării Directivei 2009/54.

27. În sfârșit, subliniem că problemele ridicate în cadrul litigiului principal care privesc practica autorităților naționale în materia atribuirii concesiunilor pentru extracția apei minerale naturale sunt irelevante pentru interpretarea solicitată, în sensul că nu pot influența interpretarea noțiunii înseși „ape minerale naturale de la una și aceeași sursă” în sensul articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54.

28. În lumina acestor constatări trebuie să se realizeze interpretarea articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54.

C – Noțiunea „ape minerale naturale de la una și aceeași sursă” în sensul articolului 8 din Directiva 2009/54

1. Cu privire la abordarea adoptată în vederea interpretării în cauză

29. Potrivit articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54, se interzice comercializarea apelor minerale naturale de la una și aceeași sursă sub mai multe denumiri comerciale. Este interesant de observat că articolul 8 din Directiva 2009/54 nu a făcut obiectul unor modificări în raport cu Propunerea de directivă 80/777 prezentată de Comisie în anul 1970²². Prin urmare, este vorba despre o dispoziție pe cât de constantă, pe atât de laconică.

30. Or, potrivit jurisprudenței Curții, pentru a se stabili întinderea unei dispoziții de drept al Uniunii trebuie să se țină seama atât de termenii acesteia, cât și de contextul și de finalitățile sale, geneza dispoziției putând de asemenea să ofere elemente importante pentru interpretarea sa²³.

31. În această privință, observăm că, în speță, interpretarea termenului „aceeași sursă” generează o tensiune deosebită între proprietățile obiective ale apei minerale, pe de o parte, și caracteristicile hidrogeologice privind parcursul său spre sol, pe de altă parte. În special, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la relevanța, printre altele, a distanței dintre punctele de urgență, a

19 — Cu privire la complexitatea obiectului însuși al DCA, a se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2014:2324).

20 — Hotărârea Comisia/Luxemburg (C-32/05, EU:C:2006:749, punctul 41).

21 — Hotărârea Comisia/Germania (C-525/12, EU:C:2014:2202, punctul 51).

22 — JO 1970, C 69, p. 14.

23 — A se vedea în special Hotărârea Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul European și Consiliul (C-583/11 P, EU:C:2013:625, punctul 50 și jurisprudența citată).

calității specifice a apei, a legăturii hidraulice dintre punctele de urgență și a adâncimii punctelor de urgență. Dosarul prezentat Curții cuprinde mai multe luări de poziție prin care se urmărește confruntarea aspectelor respective. Printre altele, HSR insistă asupra diferenței dintre noțiunea de sursă și cea de acvifer.

32. În opinia noastră, o asemenea confruntare tehnică face interpretarea solicitată inutil de vagă. În ceea ce ne privește, pentru a explica conținutul articolului 8 din Directiva 2009/54, intenționăm să pornim de la noțiunea-cheie din Directiva 2009/54, și anume noțiunea de apă minerală naturală, coroborată cu obiectivul primordial al acestei directive, care ține de protecția consumatorilor. Acest punct de pornire va permite să se constate că, în vederea interpretării noțiunii „aceeași sursă”, statutul elementelor hidrologice poate fi considerat complementar.

2. Cu privire la noțiunea de apă minerală naturală din perspectiva obiectivului protecției consumatorilor

33. Prin expresia „apă minerală naturală”, în sensul punctului 1 din partea I din anexa I la Directiva 2009/54, legiuitorul Uniunii a avut în vedere „apa pură din punct de vedere microbiologic^[24] [...] care își are *originea* într-o pânză freatică sau într-un zăcământ acvifer subteran și care *provine* dintr-o sursă exploatată prin una sau mai multe urgențe naturale sau fora[t]e”. Definiția în discuție se referă, așadar, în mod cumulativ, la două niveluri, pe de o parte, sursa apei minerale naturale și, pe de altă parte, proveniența apei. Pe de altă parte, potrivit punctului 1 menționat, apa minerală naturală se distinge de apa de băut obișnuită prin natura și prin puritatea sa originală.

34. În vederea interpretării noțiunii „sursă”, această definiție nu este totuși scutită de îndoieli, în special cu prilejul comparării cu alte versiuni lingvistice²⁵, mai ales versiunile în care noțiunile de sursă și proveniență a apei se suprapun, cum este cazul versiunii slovene²⁶.

35. Or, în caz de neconcordanță între diferitele versiuni lingvistice ale unui text al Uniunii, dispoziția în cauză trebuie să fie interpretată în raport cu economia generală și cu finalitatea reglementării din care face parte²⁷.

36. În această privință, astfel cum am arătat deja, legiuitorul acordă un rol special protecției consumatorilor. Această finalitate se repercutează în Directiva 2009/54 la mai multe niveluri. În primul rând, pe planul interferenței sale cu obiectivul liberei circulații a apelor minerale naturale, directiva impune stabilirea unor norme comune aplicabile în ceea ce privește condițiile impuse în materie microbiologică ce permit calificarea unei ape drept apă minerală naturală și un sistem de recunoaștere de către autoritatea responsabilă dintr-un stat membru a unei ape care îndeplinește cerințele directivei. În al doilea rând, pe planul interferenței cu obiectivul de protecție a sănătății consumatorilor, Directiva 2009/54 stabilește cerințe privind menționarea compoziției analitice a unei ape minerale, în relație cu cerințele referitoare la etichetare în general²⁸. În acest context, directiva prevede de asemenea măsurile

24 — În sensul articolului 5 din Directiva 2009/54, care, coroborat cu partea III din anexa I la directiva menționată, indică conținutul total de microorganisme dintr-o apă minerală naturală.

25 — În limba engleză: „*originating* in an underground water table or deposit and *emerging* from a spring tapped at one or more natural or bore exits”, în limba italiană: „un’acqua microbiologicamente pura, la quale abbia *per origine* una falda o un giacimento sotterranei e *provenga* da una sorgente con una o più emergenze naturali o perforate”, iar în limba finlandeză: „*vettä, jonka alkuperä on maanalainen vesikerrostuma tai -varasto ja joka tulee esille lähteestä, josta sitä otetaan yhden tai useamman luontaisen tai poratun ulostulopaikan kautta*”.

26 — În limba germană: „*das seinen Ursprung in einem unterirdischen Quellvorkommen hat und aus einer oder mehreren natürlichen oder künstlich erschlossenen Quellen gewonnen wird*”, în limba polonă: „*pochodząca ze złoza podziemnego lub poziomu wodonośnego i wydobywaną z tych źródeł jednym lub kilkoma ujęciami naturalnymi lub wierconymi*”, iar în limba slovenă: „*ki ima svoj izvor v podzemnem vodnem viru in izteka ali se črpa na izviru iz enega ali več naravnih iztokov ali vrtin*”.

27 — A se vedea în special Hotărârea Eleftheri tileorasi și Giannikos (C-52/10, EU:C:2011:374, punctele 23 și 24).

28 — A se vedea considerentul (8) al Directivei 2009/54 și legătura cu Directiva 2000/13 pe care o creează acesta.

de urgență care permit să se reacționeze la riscurile pentru sănătatea publică. În al treilea rând, pe planul interferenței cu obiectivul privind asigurarea unei comercializări corecte și prevenirea inducerii în eroare a consumatorilor²⁹, Directiva 2009/54 insistă asupra identificării provenienței unice a apei minerale, ilustrată prin interdicția care rezultă din articolul 8 alineatul (2).

37. Subliniem că, în ansamblu, articolul 8 din Directiva 2009/54 pune accentul pe problematica denumirii comerciale în sensul indicării provenienței geografice a apei. Astfel, articolul 8 alineatul (1) din directiva menționată precizează printre altele că denumirea localității poate apărea în formularea din denumirea comercială, cu condiția ca aceasta să se refere la o apă minerală al cărei izvor este exploatat la locul indicat de acea denumire. În aceeași ordine de idei, alineatul (2) al acestui articol interzice comercializarea apelor de la una și aceeași sursă sub mai multe denumiri comerciale. În sfârșit, articolul 8 alineatul (3) din Directiva 2009/54 insistă asupra problematicii identificării corecte a sursei și a locului de exploatare a apei minerale naturale în cadrul etichetării și al publicității.

38. Prin urmare, contrar reglementării în domeniul mărcilor, conform căreia este întru totul posibil să se utilizeze mai multe mărci pentru același produs, articolul 8 din Directiva 2009/54 urmărește să se poată identifica fără echivoc sursa și originea geografică, astfel cum rezultă ele din denumirea comercială a apei minerale naturale.

39. În cele din urmă, este, așadar, esențial ca compoziția analitică a apei să corespundă cerințelor prevăzute de Directiva 2009/54 și ca aceasta să fie cunoscută de consumator, care, prin intermediul denumirii comerciale și/sau al etichetării, trebuie să fie capabil să identifice elementele provenienței sale geografice.

40. Astfel, după cum reiese din directiva menționată, apa minerală naturală este cea care se scurge sau este captată la sursă și ale cărei compoziție, temperatură și alte caracteristici esențiale trebuie să fie stabile în limitele fluctuațiilor naturale. Astfel cum subliniază guvernul ceh, obiectivele considerentului (5) al Directivei 2009/54 nu ar fi atinse în cazul în care o apă minerală care are aceleași proprietăți, deși este captată din mai multe puncte de urgență, ar fi comercializată sub denumiri diferite.

41. În consecință, noțiunea „apă minerală naturală” interpretată în coroborare cu considerentul (5) al Directivei 2009/54 conduce la constatarea că obiectivul legiuitorului este atins atunci când definiția „aceleiași surse” în sensul articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54 se limitează la un nivel de urgență a apei minerale naturale, așadar la *proveniența* sa în sensul punctului 1 din anexa I la Directiva 2009/54.

3. Cu privire la statutul elementelor hidrogeologice în vederea stabilirii noțiunii „aceeași sursă”

42. Pentru a identifica mai bine domeniul de aplicare al articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54, se impune examinarea anumitor aspecte tehnice. În acest sens, este util să ne referim la un raport al Agence française de sécurité sanitaire de l'alimentation (Agenția Franceză pentru Siguranța Sanitară a Alimentației) (AFSSA)³⁰, la care Comisia face trimitere în observațiile sale scrise. În ceea ce privește contextul hidrogeologic, reiese din raportul respectiv că totalitatea apelor minerale naturale

29 — Această abordare protectoare a consumatorilor și a unei comercializări corecte reiese de asemenea din considerentul (9) al Directivei 2009/54 coroborat cu articolul 7 alineatul (2) din aceasta, privind garanțiile referitoare la informațiile destinate consumatorilor în raport cu compoziția apei minerale.

30 — AFSSA este o instituție publică franceză creată în anul 1999 în urma crizei „vacii nebune”, a cărei misiune principală a fost de a evalua riscurile sanitare și nutriționale prezentate de toate produsele alimentare, inclusiv de apă. Din iulie 2010, aceasta a devenit Agence nationale chargée de la sécurité sanitaire de l'alimentation, de l'environnement et du travail (Agenția Națională pentru Siguranța Sanitară a Alimentației, a Mediului și a Muncii) (ANSES). A se vedea „lignes directrices pour l'évaluation des eaux minérales naturelles au regard de la sécurité sanitaire” (AFSSA), din mai 2008, disponibile la adresa de internet <https://www.anses.fr/sites/default/files/documents/EAUX-Ra-EauxMinerales.pdf>.

provine din infiltrarea apelor meteorice³¹ care revin la suprafață în urma unui lung parcurs subteran³². Apele subterane coboară prin gravitație până când întâlnesc un obstacol în calea infiltrării lor verticale³³ și se acumulează în porii și în breșele din subsol (acvifere)³⁴ prin care se scurg lateral. Atunci când sarcina hidrolică din partea saturată a acviferului devine superioară celei care domină la punctele de emergență posibile, apa subterană se scurge prin locurile de evacuare naturale reprezentate de *surse*. Acest raport confruntă totodată noțiunea de zăcământ³⁵ și noțiunea de sistem acvifer³⁶ în vederea stabilirii structurii geologice a apelor.

43. Ceea ce ne pare determinant pentru interpretarea noțiunii „aceeași sursă”, astfel cum este propusă mai sus, este, pe de o parte, constatarea potrivit căreia „situațiile hidrogeologice aflate la originea emergenței apelor minerale naturale sunt multiple și adeseori foarte complexe”³⁷ și, pe de altă parte, confirmarea multitudinii de locuri de evacuare naturale reprezentate de sursele de ape minerale naturale în raport cu straturile de acumulare laterală subterană a acestor ape.

44. În plus, la fel ca avocatul general Elmer în cauza *Badische Erfrischungs-Getränke*, care s-a pronunțat cu privire la definiția apei minerale³⁸, lipsa unei definiții a noțiunii „sursă” ne pare revelatoare pentru intenția legiuitorului. Astfel, în cazul în care acesta ar fi urmărit să subordoneze, cu titlu principal, noțiunea „sursă” unor caracteristici hidrogeologice precum o structură de pânze freatice, de zăcăminte sau de puncte de emergență, ar fi fost logic să îi confere un conținut determinat. Or, utilizarea termenului „sursă” în Directiva 2009/54 confirmă că această noțiune se referă mai degrabă la o multitudine de forme de emergență, naturale sau forate, a apei minerale³⁹. În schimb, structura geologică este fundamentală pentru identificarea apei minerale naturale ca atare și a caracteristicilor sale.

45. Pentru acest motiv, independent de configurarea hidrogeologică a solului de unde este extrasă apa, elementul pertinent în vederea stabilirii „aceleiași surse” este totuși identitatea apei minerale naturale.

46. Astfel, apele minerale naturale sunt definite în raport cu compoziția lor chimică cu o proveniență unică identificată (ceea ce constituie temeiul distincției lor în raport cu apele considerate potabile prin tratare care au exact aceeași compoziție chimică)⁴⁰. Astfel, pentru consumator, este important ca aceeași denumire comercială să aibă în vedere aceeași apă minerală naturală. Din acest punct de vedere, criteriul referitor la structura hidrogeologică a unei pânze freatice, a unui zăcământ subteran

31 — Noțiunea „ape meteorice” constituie un termen hidrologic pentru definirea apei prezente de mult timp în sol (la scară geologică) și care provine din precipitații pluviale. Apa meteorică este constituită, în esență, din ape subterane, celelalte origini ale apelor neavând un rol important în ciclul hidrologic. Pentru detalii mai ample, a se vedea la adresa de internet <http://www.aquaportail.com/definition-12538-eau-meteorique.html#ixzz3QIVmcJAt>.

32 — Apele meteorice se infiltrează în adâncime ca urmare a permeabilității „mici” a anumitor roci poroase (nisip sau argilă) și a permeabilității „mari” a unor roci dure care, deși nu sunt permeabile, se fisurează sau se fracturează. A se vedea raportul AFSSA, *op.cit.*

33 — Termen care privește un strat impermeabil, o închidere a fisurilor sau a fracturilor.

34 — În sensul științific al termenului.

35 — Zăcământ în sensul de concept static, conform definiției din dicționar: acumulare naturală de materii minerale, solide sau lichide. Raportul AFSSA nu recomandă utilizarea acestui termen în domeniul apelor subterane, înlocuindu-l cu termenii „sistem acvifer”. A se vedea raportul AFSSA, *op. cit.*, p. 66.

36 — Sistemul acvifer în sensul științific al termenului corespunde, conform raportului AFSSA, atât unei structuri geologice, specială în principal în calitatea sa de circuit subteran, cât și unui proces dinamic, în sensul că acoperă fluxul apei cu regimul, condițiile, limitele și condițiile sale inițiale și finale.

37 — Raportul AFSSA, *op. cit.*, p. 15, punctul I.

38 — C-17/96, EU:C:1997:244, punctele 16 și 17.

39 — A se vedea articolul 8 alineatul (3) din Directiva 2009/54, în care noțiunile „sursă” și „loc de exploatare” sunt utilizate în mod alternativ. În ceea ce privește exploatarea surselor, a se vedea articolul 3 din aceeași directivă; în ceea ce privește protecția sursei, a se vedea articolul 5 din această directivă; a se vedea de asemenea punctul 2 litera (d) din anexa II la Directiva 2009/54.

40 — Cu privire la cele trei tipuri de ape îmbuteliate, respectiv apele considerate potabile prin tratare, apele minerale naturale și apele de izvor, a se vedea analiza disponibilă la adresa de internet <https://www.anses.fr/fr/content/eaux-conditionn%C3%A9es>.

sau a unui acvifer în sens științific nu este determinant în sine, întrucât parcursul geologic spre suprafața solului afectează compoziția apei. În consecință, noțiunea „sursă” în sensul Directivei 2009/54 are în vedere una sau mai multe emergențe naturale, sau chiar forate, de unde curge o apă identică în sensul anexei I la Directiva 2009/54.

47. În orice caz, amintim că apa minerală naturală în sensul Directivei 2009/54 trebuie exploatată așa cum se prezintă la sursă, fără tratare, sub rezerva separării unor elemente instabile sau indezirabile⁴¹. În plus, punctul 3 din partea I din anexa I la Directiva 2009/54 prevede că „[c]ompoziția, temperatura și alte caracteristici esențiale ale apei minerale naturale rămân stabile în limitele fluctuațiilor naturale; ele nu sunt afectate, în special, de posibilele variații ale debitului”. Această considerație susține, de altfel, teza potrivit căreia compoziția apei, iar nu structura emergenței sale geologice, constituie factorul preponderent în vederea conservării obiectivului privind protecția consumatorilor.

48. Pe de altă parte, dorim să subliniem că faptul că apa provine din aceeași pânză freatică sau din același zăcământ subteran este o condiție necesară, însă nu suficientă, pentru a o putea considera ca una și aceeași apă minerală naturală. Astfel, apele identice din punct de vedere chimic care au origini hidraulice și geologice independente nu constituie una și aceeași apă minerală naturală.

49. Având în vedere toate considerațiile care precedă, apreciem că „ape minerale naturale de la una și aceeași sursă” în sensul articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54 desemnează apele care provin din una sau din mai multe emergențe naturale sau forate și care își au originea în aceeași pânză freatică sau în același zăcământ subteran, dacă aceste ape au caracteristici identice care rămân stabile în toate aceste emergențe naturale sau forate în limitele fluctuațiilor naturale. În schimb, nu se poate considera că apele minerale care provin din emergențe multiple, naturale sau forate, și care împart aceeași pânză freatică sau același zăcământ, dar ale căror proprietăți analitice nu sunt identice în raport cu criteriile care rezultă din anexa I la Directiva 2009/54, provin din aceeași sursă.

V – Concluzie

50. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de Vrhovno sodišče după cum urmează:

„Expresia «ape minerale naturale de la una și aceeași sursă», în sensul articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2009/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2009 privind exploatarea și comercializarea apelor minerale naturale, desemnează apele care provin din una sau din mai multe emergențe naturale sau forate și care își au originea în aceeași pânză freatică sau în același zăcământ subteran, dacă aceste ape au caracteristici identice care rămân stabile în toate aceste emergențe naturale sau forate în limitele fluctuațiilor naturale.”

41 — A se vedea articolul 4 din Directiva 2009/54.